

Leseplan Hamar kommune Greveløkka skole

REVIDERT JANUAR 2014

FORORD

Å lese er å skape mening fra tekst. Kunnskapsløftet, L06, sier dette om lesing: « Å lese.... er å skape mening fra tekster fra nåtid og fortid i et bredt utvalg sjangere. Det innebærer å engasjere seg i tekster og få innsikt i andre menneskers tanker, opplevelser og skaperkraft. Det innebærer videre å kunne finne informasjon og forstå resonnementer og framstillinger i ulike typer tekster på skjerm og papir, og å kunne forholde seg kritisk og selvstendig til de leste tekstene.» I et samfunn der vi omgis av tekst, er det å kunne lese en grunnleggende ferdighet for å bli en aktiv samfunnsborger.

Funksjonell leseferdighet er et samspill mellom avkoding og forståelse. Men det er også noe mer. En funksjonell leser går aktivt inn i teksten med sine egne tanker, refleksjoner og vurderinger. Utviklingen av leseferdighet går fra grunnleggende avkoding og forståelse til å kunne forstå, tolke, reflektere over og vurdere stadig mer komplekse tekster i ulike sjangere. Nasjonale prøver i lesing tar utgangspunkt i en tredeling av leseforståelsen:

1. finne informasjon i teksten
2. tolke og forstå teksten
3. reflektere over og vurdere tekstens form og innhold

Leseopplæring er med andre ord noe vi driver med i alle fag og på alle trinn i grunnskolen. Når lesinga er automatisert, flyttes fokus over på forståelsen. Her kommer strategiene inn. Vi legger vekt på å lære elevene gode strategier, og dette går som en rød tråd gjennom hele leseplanen. Her bruker vi begrepet *læringsstrategier* om alle de grepene en leser kan gjøre for å fremme leseforståelsen. I faglitteraturen kalles dette også for *lesestrategier*.

INNLEDNING

Denne leseplanen ble til i 2010 som en del av prosjektet "Tett på - tidlig innsats". Det overordnede målet med prosjektet var økt læringsutbytte. Ettersom funksjonell leseferdighet er en viktig forutsetning for læring, ønsket vi å sikre en kvalitativt god leseopplæring. Med denne planen vil vi definere en felles praksis og bidra til en mer systematisk og målrettet leseopplæring. Tanken er at planen skal utvikles videre i takt med aktuell forskning, ny kunnskap og våre egne erfaringer.

Hva kjennetegner en god leseopplæring?

Leseopplæring må foregå som en naturlig og kontinuerlig del av undervisningen.

Læreren må forklare og modellere strategiene.

Elevene må praktisere strategiene i mange ulike situasjoner og med forskjellige tekster.

Lesing, skriving og samtale påvirker hverandre gjensidig positivt.

Varierte vurderingsformer er viktig for å utvikle lesekompetanse.

I Kunnskapsløftet (L06) er lesing løftet fram som en av fem grunnleggende ferdigheter. Disse ferdighetene er et felles ansvar, og skal så langt som mulig integreres i kompetansemålene i alle fag. Det innebærer at alle lærere er leselærere, og skal følge opp planen på ulike trinn i ulike fag.

Denne leseplanen er utformet trinnvis for 1. og 2. trinn. Videre har vi utarbeidet en felles plan for 3. og 4. trinn, og tilsvarende for 5. - 7. trinn. Planen har også en kort beskrivelse av vurderingsarbeid og foreldresamarbeid. I tillegg finnes flere vedlegg som er nyttige i arbeidet med lesing og strategier. Det er viktig at alle lærerne på de ulike trinn går gjennom planen sammen, for å sikre felles forståelse og felles praksis.

Mål og tiltak for 1. trinn

Hovedaktivitetsområde: Utforske tale og skriftspråk

Barn med god språkkompetanse ved skolestart, har bedre forutsetninger når de skal uttrykke seg muntlig og til å lære å lese og skrive. Skolen skal utligne og kompensere for barns ulike språklige forutsetninger og bakgrunn. Elevene må ledes til å oppdage og bli oppmerksomme på at tale og skrift har en forside og en innholdside. Formsidene kan deles opp i setninger, ord, bokstaver og lyder, mens innholdssiden kan deles opp i ulike typer budskap. I løpet av året skal elevene på 1.trinn møte tale og skriftspråk i så stor grad som mulig. Det betyr at samtaler, begrepsforklaringer, fortellinger, fellesopplevelser, høytlesing og tekstskaping må ha høy prioritet.

Hovedmål:

- **Utvikle språklig bevissthet**
- **Lære strategier og teknikker for å utvikle leseforståelse**
- **Utforske skriftspråket**
- **Utvikle læringsstrategier**

Hovedmål 1: Utvikle språklig bevissthet

Delmål	Arbeidsmåter
<p>Analyse</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ kunne lytte ut lyder: først, inni og sist i ord ▪ kunne artikulering av språklydene i alfabetet ▪ forstå sammenhengende mellom språklyder og bokstaver ▪ kjenne leseretningen på norsk ▪ vite hva en setning, et ord og en stavelse er <p>Morfemer</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ grunnstammen i ord ▪ sammensatte ord <p>Bokstavkunnskap</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ form, symbol, lyd (store og små bokstaver) ▪ lære å skrive /lese de store ▪ bli kjent med de små ▪ trekke sammen lyder til ord. <p>Lære enkle rim og regler</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ kunne finne ord som rimer og kunne rime på egen hånd ▪ kunne klappe rytme i rim og regler	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Følge progresjon i Huset.doc (se vedlegg 7) ☞ Bruke språkleker daglig (Jørgen Frost). ☞ Trene rim og regler. ☞ Utforske språket. Stasjonsarbeid der det leses, skrives, snakkes og lekes med ord. ☞ La elevene møte store og små bokstaver og skrift i klasserommet; navnelapper, plakater, skilt, beskjedtavle osv. ☞ Mye skriving med lekeskriving og etter hvert bokstaver. ☞ Daglig høytlesing og samtaler om innholdet: ☞ Høytlesing som overvåkes av en voksen<ul style="list-style-type: none"> • frivillig høytlesing i klassen/gruppen • korlesing ut fra nivå • repetert lesing ☞ Utnytte naturlige situasjoner til språk- og erfaringsbasert begrepsstimulering daglig (Begrepskart) ☞ Bruke pekefinger ved lesing.

Hovedmål 2: Lære strategier og teknikker for å utvikle leseforståelsen

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> • Vurdere hensikt og mål for lesingen<ul style="list-style-type: none"> - lære å lese • Lære om tekststrukturelle virkemidler<ul style="list-style-type: none"> - illustrasjoner og bilder • Lære om språklige virkemidler<ul style="list-style-type: none"> - enkle bildeuttrykk, snakkebobler - sjanger: kjenne til eventyr, rim, regler, fakta, gåter og vitser • Forberede tekstforståelse<ul style="list-style-type: none"> - Utvide ordforråd og begrepsforståelse - ikke-kontinuerlige tekster: lese og tolke enkle diagram - muntlig tekstskeping • Oppsummere tekst<ul style="list-style-type: none"> - muntlig gjenfortelling (for eksempel "fortellerstol")<ul style="list-style-type: none"> - tankekart • Kunne bruke et situasjonsuavhengig språk • Kunne spørre når det er noe de ikke forstår	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Veiledet lesing ☞ Aktivere forkunnskaper ☞ Trene muntlig framstilling av kjente temaer i et situasjonsuavhengig språk. ☞ Utnytte naturlige situasjoner til språk- og erfaringsbasert begrepsstimulering daglig (Begrepskart). ☞ Bruke pekefinger ved lesing. ☞ Kategorisere ord og begreper.

Hovedmål 3: Utforske skriftspråket

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> • Skrive seg til lesing.	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Lekeskriving ☞ Bokstavprogram ☞ Skrive tekster felles. ☞ Skrive egne ord og tekster ☞ Sekretærskrivning (Låne skrivehånd) ☞ Skrive på PC

Hovedmål 4: Utvikle læringsstrategier

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> • Lære tankekart • Lære begrepskart • Aktivere forkunnskaper • Gjenfortelling	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Modellere tankekart og begrepskart ☞ Læresamtale

Mål og tiltak for 2. trinn

Hovedaktivitetsområde: Tale- og skriftspråk utvides med å skrive og lese enkle tekster.

I begynnelsen av 2.skoleår vil noen av elevene kunne lese, noen kunne skrive slik at andre forstår innholdet og noen få vil fremdeles være fonologisk usikre. Dette må bety mer individuelle tilpasninger med målrettet arbeidet i barnets nærmeste utviklingszone. Denne tilpasningen er avgjørende for at den enkelte skal oppleve mestring, utvikle selvtillit og få motivasjon. Samspill og kommunikasjon må gjennomsyre skoledagen slik at alle naturlige situasjoner brukes til samtaler, begrepsforklaringer, skrivning og lesing på elevenes nivå. På andre trinn må lesing og skrivning i større grad enn tidligere bli en naturlig del av alle timer uansett fag.

Hovedmål:

- **Utvikle språklig bevissthet og lesetekniske ferdigheter**
- **Videreutvikle strategier og teknikker for å øke leseforståelse**
- **Utvikle skriftspråket**
- **Utvikle læringsstrategier**

Hovedmål 1: Utvikle språklig bevissthet og lesetekniske ferdigheter

Delmål	Arbeidsmåter
<p>Språklig bevissthet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bokstavkunnskap: Kunne koble bokstav til lyd og omvendt. Kunne bokstavkombinasjon-lyd (eks. ng-). Vite hva en vokal er og hva en konsonant er. Kunne diftongene, kunne stavelser og stavelsesdeling kunne morfemer • Ordbilder: Lære noen ikke lydrette høyfrekvente ord (eks. jeg, det, og, de..). • Tekstforståelse: Vite hva tekst, setning og ord er. • Kunne lese enkle ord og setninger ved å stave seg gjennom dem. <p>Leseerfaring:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunne lese tilpassede tekster	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Nødvendig repetisjon fra 1. trinn. ☞ Bruke lesetester for å finne den enkeltes mestringsnivå og problemer. ☞ Jobbe med språklig bevissthet: Læreren bruker systematisk ulike strategier for avkoding og staving, eks lydstaving, stavelsesdeling, ordfamilier, silhuetter osv. ☞ Ha tilgjengelig et utvalg av (lese)bøker med ulik vanskegrad. Knyttneveregelen. ☞ Sette av fast tid til høytlesing, helst daglig. ☞ Daglig leselekse (lese høyt for foresatte). Nivåtilpasset. ☞ begrepsutvikling (Begrepskart) ☞ Jobbe med innholdsforståelse, førforståelse og hypoteser

Hovedmål 2: Videreutvikle strategier og teknikker for å øke leseforståelse

Delmål	Arbeidsmåter
<p>Forberede tekstforståelse</p> <ul style="list-style-type: none"> • ta i bruke elevenes forkunnskaper • arbeide med begreper/ord i teksten • lære om tekststrukturelle virkemidler, eks. illustrasjoner, bilder og overskrift • lære språklige virkemidler<ul style="list-style-type: none"> - enkle, bildeuttrykk og snakkebobler - sjanger: kjenne til eventyr, rim, regler, gåter, vitser, fakta, lister og plakater. <p>Bearbeiding av tekst:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kunne gjenfortelle en tekst (muntlig, tegning m.m) ▪ Kunne stille enkle spørsmål til en tekst. ▪ Finne svar på spørsmål i tekst (finne, tolke, reflektere) ▪ Lage spørsmål til en tekst og svare på spørsmål. Tekst- og tanke spørsmål. ▪ Kunne forstå/tolke det som leses ▪ Kunne bruke et situasjonsuavhengig språk.	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Nødvendig repetisjon fra 1. trinn. ☞ Bruke lesetester for å finne den enkeltes mestringsnivå og problemer. ☞ Hyppige læringssamtaler: felles undervisning, modellering, dialog: lærer/elev ☞ Jobbe med innholdsforståelse, førforståelse og hypoteser ☞ Bruke mye samtale om språk og innhold. ☞ Ha tilgjengelig et utvalg av (lese)bøker med ulik vanskegrad. Knyttneveregelen. ☞ Drive erfaringsbasert begrepsutvikling (Begrepskart). ☞ Bruke egenproduserte tekster, felles og individuelt, som logg, referat osv.

Hovedmål 3: Utvikle skriftspråket

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> • Kunne skrive enkle lydrette ord. • Kunne skrive korte setninger • Utvikle skriveglede: Kunne skrive små fortellinger • Kunne variere oppbyggingen av en setning på minst to måter. • Kunne lage spørsmål til setninger.	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Forfatterbøker ☞ Bruke skriving knyttet til funksjon, f.eks lister, beskjeder osv. ☞ Skrive seg til lesing ☞ Ulike øveoppgaver

Hovedmål 4: Utvikle læringsstrategier

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> • Videreutvikle tidligere innførte læringsstrategier; Aktivere forkunnskaper, begrepskart, tankekart og gjenfortelling/ sammendrag.	☞ Aktiv modellering og bruk av læringsstrategier i alle fag

Mål og tiltak for 3. og 4. trinn

Hovedaktivitetsområde: Lese og skrive for å lære og oppleve

Elevene skal nå være ferdig med den grunnleggende begynneropplæringen og vil være klare for å nytte disse kunnskapene i eget tempo. Det er svært viktig at de elevene som henger etter med hensyn til grunnopplæringen, fanges opp og får ekstra støtte og hjelp. Kravene til leseferdighet vil øke, og dette er kanskje den siste muligheten til å fange opp problemer mens god motivasjon fortsatt er til stede. Kravet til leseforståelse vil øke, og arbeid med strategier for økt leseforståelse må intensiveres.

Hovedmål:

- **Utvikle flytende og automatisert lesing**
- **Utvikle leseforståelse: Å lese for å tilegne seg opplevelser, kunnskap og informasjon**
- **Videreutvikle skriftspråk**
- **Å utvikle bruk av ulike læringsstrategier**

Hovedmål 1: Utvikle flytende og automatisert lesing

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kunne bruke gode strategier for lesing av vanskelige ord. ▪ Automatisere høyfrekvente ord. ▪ Kunne lese tilpassede tekster flytende. ▪ Kunne øke lesehastigheten uten at det går ut over sikkerhet og forståelse. ▪ Kunne lese på ulike måter: høyt-, kor- og stillelesing. ▪ Lese med innlevelse (intonasjon, ulike sjangere...)	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Nødvendig repetisjon fra 1. og 2. trinn. ☞ Bruke lesetest (UDIR) for å finne den enkeltes mestringsnivå og problemer. ☞ Jobbe med språklig bevissthet: stavelser, bokstav-lyd/ bokstavkomb-lyd (vokaler, konsonanter, diftonger, konsonantforbindelser), morfemer (grunnstammen i ord, sammensatte ord, endelser) ☞ Utvikle begrepsforståelse (ord og setningskunnskap, begrepskart med mer) ☞ Knyttneveregelen: lesestoff tilpasset barnets lesenivå. (90-95% mestring) ☞ Daglig leselekse/høytlesning hjemme. ☞ Bruke ulike lesemåter som høytlesing, felleslesing og stillelesing. ☞ Ulike leseprosjekter (lesekvart, leselest, bokuker m.m) ☞ Lesekurs for elever som strever.

Hovedmål 2: Kunne lese for å tilegne seg opplevelser, kunnskap og informasjon

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lese for å lære ▪ Kunne gjenfortelle en tekst. ▪ Kunne stille enkle spørsmål til en tekst. ▪ Finne svar på spørsmål i tekst (finne, tolke, reflektere) ▪ Kunne vurdere hensikt og mål for lesingen: ▪ Kunne lese ulike tekster på ulike måter (oppleve, lære eller gjøre noe). ▪ Kjenne til teststrukturelle virkemidler: innholdsfortegnelse, overskrift og bilder ▪ Kjenne til noen språklige virkemidler:<ul style="list-style-type: none"> - gjentakelse, enkle språklige bilder i skjønn- og faglitteratur - sjanger: eventyr, rim, dikt, gåter, vitser, fakta, lister, brev, avis, enkle intervju og fortelling - ikke-kontinuerlige tekster: kunne lese og tolke enkle tabeller, diagrammer, statistikker og bruksanvisninger	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Læringsamtalen; fellesundervisning, modellering, dialog (lærer/elev, elev/elev) ☞ Arbeid med førforståelse, hypoteser og oppsummering (VØL-skjema) ☞ Daglig høytlesing i klassen av gjennomgått kjent tekst ☞ Korlesing - parlesing - repetert lesing ☞ Lesekampanjer/leseuker /lesekvart/"bokorm" og andre lesefremmende tiltak på skolen. ☞ Lese fagtekster med veiledning. ☞ Systematisk bruk av skolebibliotek og oppmuntring til bruk av folkebibliotek. ☞ Forfatterbesøk. ☞ Tiltak for de elever som skårer nær eller under kritisk grense, eksempelvis lesekurs og leseverksted.

Hovedmål 3: Videreutvikle skrift og skriftspråk

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kunne variere språket. Utvikle bedre ordforråd og setningskonstruksjon. ▪ Kunne skrive en tekst med struktur (med begynnelse, handling og avslutning). ▪ Oppsummere lest tekst ▪ Kunne rettskrivningsregler og bruke dem i egne tekster ▪ Kunne skrive sammenhengende skrift.	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Skrive egne bøker, fellesbøker, tekster. ☞ Lage enkle bokanmeldelser/leselogg ☞ lage faktahefter ☞ Systematisk arbeid med ord og ordforståelse. ☞ Bruk av PC som skriveredskap, og egnede PC-program til øvelse.

Hovedmål 4: Utvikle bruk av læringsstrategier

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Videreutvikle tidligere innførte læringsstrategier; Aktivere forkunnskaper, Begrepskart, Tankekart, Gjenfortelling/ Sammendrag ▪ Kunne finne nøkkelord i en tekst. ▪ ”BOK-strategien” - bilde/overskrift/kursiv	<p>☞ Aktiv modellering og bruk av læringsstrategier i alle fag</p>

Mål og tiltak for 5.-7. trinn

Hovedaktivitetsområde:

På mellomtrinnet skal elevene videreutvikle sin lesekompetanse. Det handler om å lese på ulike måter til ulike formål. "Den andre leseopplæringa" fokuserer på leseforståelse og gode strategier som fremmer forståelsen.

Hovedmål for 5.-7.trinn:

- *Mestre flytende og automatisert lesing*
- *Kunne lese for å tilegne seg opplevelser, kunnskaper og informasjon*
- *Bruke varierte lesemåter og teknikker i forhold til ulike tekster og ulike formål*
- *Bruke varierte læringsstrategier som fremmer læring og forståelse*

Hovedmål 1: Mestre flytende og automatisert lesing

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> • Mestre høytlesing med innlevelse • Bli bevisst sin egen lesing • Kunne velge passende lesestoff / bok ut fra egne leseferdigheter	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Lesestimulerende tiltak; lesetimer, leseprosjekter, bokprat, besøk på biblioteket. ☞ Mengdelesing. Ha tilgjengelig et variert utvalg av bøker, også lydbøker. ☞ Bruke tekster tilpasset elevens nivå (knyttneveprøven) ☞ Fortsatt arbeid med språklige detaljer; morfemer, stavelser, sammensatte ord og bøyinger. ☞ Høytlesing. Korlesing/medlesing. ☞ Bruk av kartlegging/tester for å finne den enkeltes mestringsnivå og evt problemer. ☞ Tilby egne lesekurs for de som trenger det.

Hovedmål 2: Kunne lese for å tilegne seg opplevelser, kunnskap og informasjon

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> • Finne fakta fra ulike kilder • Videreutvikle forståelsen for ord og begreper • Tolke og forstå tekster med matematisk innhold • Tolke former, tegn og symboler i alle fag • Tolke og forstå innhold i visuell kommunikasjon • Kunne aktivere egne kunnskaper og erfaringer i forhold til emnet • Kunne forstå både det eksplisitte innholdet, og det som ligger bak og mellom linjene • Uttrykke forståelse og leseopplevelse • Reflektere over og vurdere innholdet	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Læringssamtalen; fellesundervisning, modellering, dialog (lærer/elev, elev/elev) ☞ Lære å bruke bibliotek og internett ☞ Fokuserer på ord og begreper; synonymer, kategorisering, bruk av begrepskart ☞ Lese og lage tabeller og diagrammer ☞ Aktivere elevenes forkunnskaper (VØL, tankekart, samtale) ☞ Skrive leselogg, bokomtale, presentere bøker for hverandre. ☞ Stille både tekstspørsmål og tanke spørsmål ☞ Øve opp evnen til kritisk lesing.

Hovedmål 3: Bruke varierte lese måter og teknikker i forhold til ulike tekster og ulike formål

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> • Kunne skumlese/oversiktslese, nærlese/detaljlese, letelese. • Bli klar over hvordan man kan lese på ulike måter for ulike formål • Ta i bruk hensiktsmessige leseteknikker for ulike typer tekster • Gjenkjenne ulike sjangere. • Forstå hvordan en tekst er bygd opp • Bli bevisst strukturelle virkemidler i en tekst.	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Øve seg på å bruke ulike leseteknikker, og vurdere hvilke lese måter som passer til hvilke tekster. ☞ Lese ulike sjangere som bruksanvisning, oppskrifter, tabeller, sammensatte tekster, fagtekster, intervju, reportasjer, biografi, fortelling med mer. ☞ Studere tekster og se hvordan de er oppbygd. Lære om tekststrukturelle virkemidler; innholdsfortegnelse, bildetekster, tekstbokser, fotnoter og tabeller. ☞ Øve på å bruke oppslagsverk, leksikon, ordbøker og internett

Hovedmål 4: Bruke varierte læringsstrategier for å fremme læring og forståelse

Delmål	Arbeidsmåter
<ul style="list-style-type: none"> • Kjenne til og kunne bruke ulike læringsstrategier i arbeidet med en tekst • Vite hvilke strategier som er mest hensiktsmessig å bruke før, under og etter lesing. • Finne ut hvilke læringsstrategier som passer best for din måte å lære på	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Aktiv modellering og bruk av læringsstrategier i alle fag ☞ Gjøre egne erfaringer med ulike strategier; tankekart, nøkkelord, sammendrag, læresamtale, venndiagram/samskjema, kolonnenotat (f eks VØL), BISON-overblikk, FoSS (forholdet spørsmål-svar) (Se vedlegg 5) ☞ Hjelp hver enkelt elev til å finne hvilke strategier det er lurt å bruke før, under og etter lesing

Vurdering

Formålet med vurdering er å

- fremme læring og utvikling
- gi informasjon underveis i opplæringen
- utvikle elevenes kompetanse
- motivere eleven til å arbeide videre
- gi grunnlag for tilpasset opplæring
- beskrive elevens oppnådde kompetanse

Lærerne skal være ”tett på ” elevenes leseutvikling og sikre at alle elever får tilpasset leseopplæring. Det skal settes inn tiltak tidlig i læringsløpet, ikke ”vente og se”. Lærerne skal på sine team dele resultater fra lesekartlegging. Skolen skal gi tilbud om intensive lesekurs for elever som strever med lesing. Slik kan skolen sikre en felles praksis rundt vurdering og oppfølging av enkeltelever.

Se vedlegg 2: Lesekursmodellen + Om kartlegging i Hamarskolen (Veilederen finnes på OO sine sider på Itslearning)

Kompetansemålene danner grunnlaget for vurdering i fag. Alle de grunnleggende ferdighetene, inkludert lesing, er integrert i fagenes kompetansemål. Denne leseplanen er utviklet med tydelige mål og delmål, og sammen med fagplaner vil denne planen kunne danne grunnlaget for vurdering innenfor lesing.

Eksempelvis vil det å kunne lese i matematikk være å kunne tolke og dra nytte av diagrammer, tabeller, symboler og formler. Lesing i RLE-faget vil blant annet være å innhente informasjon, reflektere over, tolke, søke mening og forholde seg kritisk til fortelling og fagstoff. Disse fagplanene vil tydeliggjøre hva som skal vurderes, og lesing er en viktig faktor for å lære i alle fag.

Samarbeid hjem - skole

Skolen skal gjennom samarbeid med hjemmet bidra til at foreldre/foresatte

- vet hva barnet mestrer innenfor lesing
- følger opp barnets leseutvikling gjennom konkrete avtaler med lærer
- vet hvordan lærer tilpasser opplæringen på trinnet/for sitt barn
- får god informasjon om skolens arbeid med lesing og vurdering
- uttrykker positive holdninger til skolens arbeid

Lærerne skal gi konkrete tilbakemeldinger på elevenes faglige ståsted til foresatte og gi råd om hvordan støtte læringsarbeidet og lesing spesielt.

Tips til hjemmet

Bruk tid med barna deres hver dag! Sett deg ved siden av den som leser.

- 1) Forbered lesingen sammen: Se på og bla gjennom teksten. Se kun på overskrifter, innledninger til avsnitt og bilder.
- 2) Etter at dere har sett på overskrifter osv., spør om din sønn/datter klarer å tenke seg hva innholdet i teksten handler om.
- 3) Be din sønn/datter stille seg spørsmål når noe er uklart, forsøke å finne svaret eller ta spørsmålet med tilbake til læreren.

BØNN

Å, mektige feer!

Gi mitt barn i faddergave

ikke bare helse og skjønnhet og rikdom

og alt det der som dere pleier å komme stikkende med.

Gi mitt barn lesehunger, det ber jeg om med brennende hjerte!

For jeg ville så gjerne at mitt barn skal få i sin hånd

nøkkelen til eventyrlandet,

hvor man kan hente den skjønneste av alle gleder

- slik burde hver eneste mamma tenke!

Astrid Lindgren

(og slik burde pappa også tenke)

VEDLEGG

- 1) Gode leselærere
- 2) Lesekursmodellen i Hamar kommune
- 3) Å kunne lese som grunnleggende ferdighet (UDIR)
- 4) Læringsstrategier - forpliktende plan til oppslag
- 5) Knyttneveprøven
- 6) Faglitteratur

Gode leselærere

Gode leselærere har først og fremst tro på at alle elever kan lære å bli flinkere til å lese, og de vet at elever på samme trinn kan være på svært forskjellig nivå. Derfor fokuserer de på den enkelte elevs forutsetninger, interesser og forkunnskaper.

Gode leselærere vet hvilke strategier gode lesere bruker, og hvordan de skal hjelpe alle med å bli strategiske lesere.

Gode leselærere er klar over at det er viktig å motivere elevene.

Gode leselærere passer på at elevene har tilgang til et bredt utvalg av tekster i ulike sjangre, ikke bare for at de skal kunne velge og vrake, men like mye fordi det er viktig å bruke mange forskjellige tekster når en skal lære seg gode lesestrategier.

Gode leselærere har god tekstkompetanse, spesielt innen fag de underviser i.

Gode leselærere utnytter ulike lærings situasjoner til å arbeide med lesestrategier, for når elevene likevel skal lese, vil dette arbeidet både styrke forståelsen og gjøre dem til bedre og mer strategiske lesere.

Gode leselærere har tro på at vurdering kan gi viktig informasjon både til læreren og til elevene, og de vurderer elevene på mange ulike måter og for forskjellige formål. De legger særlig vekt på å vurdere elevene underveis i læringsprosessen, slik at både lærere og elever til enhver tid vet hva som er elevenes sterke og svake sider.

Fra boka "Lesedidaktikk etter den første leseopplæringen"- Astrid Roe (2008)

Hamar kommune

Opplæring og oppvekst

LESEKURSMODELLEN

ORGANISERING:

- 3-4 elever pr. gruppe
- Intensivt kurs á 90 minutt, 3-4 økter/uke i 6-8 uker

STRUKTUR:

Ei økt skal bestå av:

A. HELHET (ca. 20 min.)

Utgangspunktet en tekst/tekstbit som ikke er vanskeligere enn at eleven skal kunne lese den flytende i fase C.

- Samtale om teksten; innhold og språk
- Lærer leser og modellerer; grunnleggende lesestrategier
- Elev leser - lærer markerer vanskelig ord, men korrigerer ikke

B. DETALJARBEID (ca. 40 min)

- Lærere formulerer og begrunner læringsmål for denne fasen innledningsvis
- Arbeid med språklige detaljer, avkoding og staving
- Grundig arbeid med ord i teksten (for eksempel silhuettdiktat, "gitter", stavelser, puslehistorier; se div. ØLU-hefter)
- Elevene skal ikke hjelpe hverandre her

C. HELHET (ca. 20 min.)

- Eleven leser teksten selv
- Teksten skal leses med innlevelse og flyt
- Repetert lesing sikrer automatisering av lesestrategier
- Lærer støtter aktivt opp til det blir et godt resultat; vise til forbedring ift fase A

D. LOGG

- Evaluerende samtale; sammenhengen mellom innsats, strategibruk og måloppnåelse
- Vær konkret!
- Kan være muntlig; lærer noterer.
- NB! Eleven må gå ut med opplevelse av mestring!

Eleven kan få i oppgave å lese den aktuelle teksten hjemme.

Å kunne lese som grunnleggende ferdighet					
	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Nivå 4	Nivå 5
Ferdighets-områder Forberede, utføre og bearbeide	Bruker forkunnskaper. Skaffer seg overblikk over teksten før lesing. Leser enkle tekster på papir og skjerm. Bearbeider teksten med noe hjelp.	Leser enkle tekster med flyt og utholdenhet. Finner og leser tekster på Internett. Stiller spørsmål til teksten. Kan samtale om innholdet.	Variere lese måte etter teksten og formålet med lesingen i fag. Leser og navigerer hensiktsmessig på Internett. Bruker oppklarende strategier. Bruker ulike metoder for å systematisere innholdet.	Bruker faglige og andre forkunnskaper aktivt. Er bevisst og kritisk ved lesing på papir og Internett. Bearbeider teksten på selvstendig måte.	Velger relevante strategier tilpasset teksten og formålet med lesingen. Er bevisst på egen lesing og reflekterer over anvendte strategier.
Finne	Finner eksplisitt uttrykt informasjon som er sentralt plassert i enkle tekster.	Kjenner igjen sentrale tekster i faget. Finner eksplisitt uttrykt informasjon i tekster med konkurrerende informasjon. Refererer til kilder.	Finner og kombinerer informasjon fra flere steder i tekster med konkurrerende informasjon. Vurderer om kildene er troverdige.	Finner implisitt informasjon i komplekse tekster. Bruker kilder på en kritisk og etterprøvable måte.	Finner detaljert og implisitt informasjon i tekster med ukjent form eller innhold.
Tolke og sammenholde	Bruker egne ord og trekker enkle slutninger ut fra informasjon i tekster.	Identifiserer hovedtemaet og forstår sammenhenger som er tydelig uttrykt i en tekst.	Forstår informasjon som er implisitt uttrykt i tekster.	Forstår tvedydigheter. Oppfatter motstridende informasjon og informasjon som står i motsetning til det forventede.	Viser helhetlig og detaljert forståelse av komplekse tekster. Kan systematisere og trekke slutninger på bakgrunn av implisitt informasjon.
Reflektere og vurdere	Kommenterer innhold i enkle tekster.	Vurderer innholdet i tekster ut fra fagkunnskap og egne erfaringer.	Gir begrunnede vurderinger av form og faglig innhold i tekster.	Analysere og vurderer form og innhold på en kritisk måte. Sammenligner og systematiserer informasjon i ulike faglige tekster.	Vurderer komplekse tekster om ukjente emner på en kritisk måte. Trekker inn faglige og samfunns-messige perspektiver.

Vedlegg 4: Læringsstrategier

Plan for bruk av læringsstrategier

	Læringsstrategier	1. trinn	2. trinn	3. trinn	4. trinn	5. trinn	6. trinn	7. trinn
1.	Aktivere forkunnskap							
2.	Begrepskart							
3.	Tankekart							
4.	Gjenfortelling / sammendrag							
5.	BO-BOK-BISON-overblikk							
6.	Nøkkelord				?			
7.	VØL (o.a. kolonnenotat)							
9.	Læresamtale, litterær samtale							
10.	SAM-skjema							

Det er lurt å henge opp planen på lærers arbeidsplass!

Vedlegg 5: Knyttneveprøven

Knyttneveprøven

1. Velg en bok
2. Les på en av sidene i boka
3. Bøy en finger !
  - A. når et ord er vanskelig å lese
  - B. når et ord er vanskelig å forstå
4. Har du bøyd hele hånda før siden er lest ferdig kan du:
  - A. prøve en side til
  - B. finne ei lettere bok
  - C. si fra til lærer

Etter Liv Engen og Lise Helgevold 2006
og Susan M. Glazer.

Vedlegg 6: Faglitteratur

Alver, V. & Traavik, H. (2008). Skrive- og lesestart. Språklig utvikling i småskolen. Oslo: Fagbokforlaget

Anmarkrud, Ø. & Refsahl, V. (2010). *Gode lesestrategier på mellomtrinnet*. Oslo: Cappelen akademisk forlag

Bjorvand, A.M. & Tønnesen, E.S. (2002). *Den andre leseopplæringa. Utvikling av lesekompetanse hos barn og unge*. Oslo: Universitetsforlaget

Frost, J. (1999). *Lesepraksis - på teoretisk grunnlag*. Oslo: Cappelen akademisk forlag

Frost, J. (2003). *Prinsipper for god leseopplæring*. Oslo: Cappelen akademisk forlag

Frost, J. & Lønnegaard, A. (1996). *Språkleker*. Oslo: Cappelen Damm Undervisning

Granberg, M. (1996). *Lesing - en ferdighet i utvikling*. Oslo: Tano Aschehoug forlag

Hekneby, G. (2001). *Skrive - lese - skrive. Begynneropplæringen i norsk*. Oslo: Universitetsforlaget

”Lesing er” fra Lesesenteret (kassett med hefter)

Maagerø, E. & Seip Tønnessen, E. (2006). *Å lese i alle fag*. Oslo: Universitetsforlaget

Roe, A. (2008). *Lesedidaktikk etter den første leseopplæringen*. Oslo: Universitetsforlaget

Santa. C. (1996). *Lære å lære*. Oslo: Stiftelsen Dysleksiforeningen

UDIR: *Læreplan i norsk, NOR1-05*, gyldig fra 01.08.2013 <http://www.udir.no/k106/NOR1-05/>

UDIR (2012) *Rammeverk for grunnleggende ferdigheter*

http://www.udir.no/Upload/larerplaner/lareplangrupper/RAMMEVERK_grf_2012.pdf?epslanguage=no

Veileder til Lesesenterets kartlegging.

